

Ивица Чаировић
Универзитет у Београду
Православни богословски факултет
Београд
icairovic@bfspc.bg.ac.rs

УДК: 94(100)“05:[929:27-36

ПРИМЉЕНО: 08. 10. 2015.

ОДОБРЕНО: 15. 10. 2015.

Опис Карла Великог у Ајнхардовом делу *Живої Карла Великої*

Сажетак: Читањем Ајнхардовог дела *Vita Karoli Magni* покушали смо да истакнемо све особине – мане и врлине – франачког цара, који је својим животном философијом и радом променио Западну Европу. Овај спис је веома вредан за политичку и историју Цркве на географском простору којим је владао Карло Велики, па је сам по себи врло значајан за истраживања личности цара и његовог свестраног деловања. Однос писца дела и самог владара врло је интересантан за истраживање, тако да овај рад може да послужи као иницијални за шире разумевање историјског контекста и за анализу деловања цара Карла у ширењу територија Франачке државе, његовог односа са Црквом у Риму и доприноса у стварању новог менталитета германског народа у средњем веку.

Кључне речи: Карло Велики, Ајнхард, *Vita Karoli Magni*

Увод – О људима који су направили неке значајне кораке у светској историји и учествовали у развоју цивилизације, многи су говорили и писали, од периода њиховог земног живота, па све до данас. Велики број докумената и историјских извора о таквим личностима доказ су њиховог доприноса историји света. Карло Велики је добио тај епитет много времена после раздобља у коме је живео, само да би се – када би неко говорио о његовим делима, биткама, ратовима, итд. – разликовао од многих личности са истим именом у његовој фамилији. Ајнхард је био Карлов животописац, али за дело које је он написао – *Vita Karoli Magni* – Фавије истиче да није биографија.¹ Постављање оваквих хипотеза о карактеру агиографских и биографских дела у средњем

¹ Жан Фавије је у својој студији нагласио да је Ајнхард написао пре мемоаре, него биографију; и то тако да има прилично панегирични језик и стил, како би успео да на најбољи начин представи свог патрона и владара. Favier, Jean, *Charlemagne*, Fayard, Paris 1999, 8.

веку је веома распрострањено, зато што су овакве књижевне врсте биле веома честе у поменутом периоду.² Истраживачи из домена историје, теологије и књижевности проучавали су овај књижевни жанр, зато што су анализа и интерпретација тих списа увек отворени за нове хипотезе и нове закључке у односу на научна достигнућа у периоду у коме се те нове хипотезе и закључци постављају. Анализу и интерпретацију поменутих списа карактеришу два потпуно различита приступа: традиционални историјски приступ, који има за циљ да текст (историјског извора) редукује тако да у њему остану само историјске чињенице; и, примена метода књижевне критике на сваки текст (историјског извора) и стављање дела у шири историјски контекст. Дело *Vita Karoli Magni* показује историјску реалност која је потврђена описом живота и дела Карла Великог, али би требало да се сагледа у ширем историјском контексту, како би били омогућени нови закључци у дескрипцији првог франачког цара. Осим физичког описа, Ајнхард наглашава и Карлов унутрашњи живот, његов однос према деци, странцима, његову милостивост и емпатију; и на тај начин из овог дела можемо да сазнамо и то какав је – у својој бити – био Карло Велики. Ово истраживање – које би требало да буде сматрано за темељ – послужиће за даља разматрања неких будућих хипотеза, које се тичу живота и дела Карла Великог.

1. *Ajnhard* - За основне податке о писцу и историографу Ајнхарду дугујемо Валафриду Страбону, писцу предговора за царево житије, који је Ајнхарда окарактерисао као човека који је међу свим дворјанима свог времена био на гласу не само по учености, већ и по поштености и непорочном карактеру.³ Ајнхард је рођен око 770. године у источној Франачкој, у месту Моингау, у долини реке Мајне, у угледној и племенитој франачкој породици. Школовао се у манастиру Фулди између 788. и 791. године. Валафрид је у свом предговору Ајнхардовог најславнијег дела *Животој Карла Великој* написао да је 794. игуман манастира Фулде, Бауголф послао младог ђака на двор краља Карла, али да ову част он није дуговао само свом племенитом пореклу, него и великом таленту који је показивао током школова-

² Што се тиче меровиншке историје и односа чињеница према житијској књижевности Меровинга, најбитнији је био свеукупан однос структуре дела, начина на који је дело писано и традиције које су употребљене у стварању списа. Све то може помоћи у каснијој језичкој анализи и разјашњавању ауторства или евентуалном рашчлањавању текста по ауторима. Међутим, поставља се питање да ли све то може да помогне књижевној критици, неопходној за анализу дела у ширем историјском контексту. Меровиншку агиографску литературу можемо сматрати за тле на коме су настали каснији – франачки – списи, где спада и *Vita Karoli Magni*. Cf. Fouracre, Paul, "Merovingian History and Merovingian Hagiography", *Past & Present*, 127, 1990, 6.

³ Einhartus, vir inter omnes huius temporis palatinos non solum pre scientia, verum et pro universa morum honestate laudis egregiae, ... Cf. *Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum ex Monumentis Germaniae historicae (SRG), Einhardi Vita Karoli Magni*, ed. G. Waitz Hannover, Hahn 1905, XXVI. У раду ће бити коришћен латински текст наведеног издања.

ња.⁴ Младом и образованом племићу није било тешко да стекне и Карлово поверење, па је убрзо почео да извршава поверљиве и деликатне мисије. Захваљујући свом добром образовању које је понео из Фулде, Ајнхард је поседовао и нека знања која су за то доба била ретка; због тога је именован за надзорника свих краљевских и царских градњи. Ајнхард се 806. године налазио на челу делегације која је путовала у Рим да од папе Лава III добије потпис за тестамент којим је Карло поделио царство међу синовима. У састављању овог документа је консултован и Ајнхард, као што је био и питан и за савет око новог тестаментa из 813. године, када су умрли сви старији синови Карла Великог и када је престо требало да припадне једином преосталом – Лудвигу Побожном.⁵ Обично се мисли да је Ајнхардова идеја била да, по узору византијске царева, Карло узме Лудвига за савладара и крунише га царском круном још за свога живота. Године 817. Ајнхард је именован за старатеља најстаријег сина и наследника царске круне Лотара I.

Ајнхард је био ожењен Емом или Имом, сестром вормског епископа Бернхара. Цар Лудвиг Побожни је у јануару 815. године поклонио Ајнхарду и Ими поседе у Михелшату и Милнхајму у Оденвалду. Када су почели грађански ратови између синова Лудвига Побожног, Ајнхард је желео да их помири, али у томе није успео. Због тога се постепено повлачио из дворског живота.⁶ Поседе у Михелштату је 818. године поклонио Лоршу, али је задржао Милнхајм, где је подигао задужбину, која је касније названа Зелигенштат и у којој је сахрањен са супругом Имом, која је била уз њега до његове смрти. Пошто га је посетио сам цар Лудвиг, Ајнхард је умро 14. III 840. године. Проглашен је за светитеља немачке Цркве и слави се тог датума.

2. *Живот Карла Великог* – У свом предговору Ајнхард говори да је добро познавао Карла Великог и његове синове, и да је написао ово дело *како не би шишином заобидишао сва њреславна дела највеће добротвора, и да његов живот не остане без хронике и без дужне хвале*. Међутим, ипак сматра да његов таленат за то није довољан, те да би за опис Карловог живота требало да се потруди неко налик Цицерону, који је иначе био Ајнхардов узор приликом писања. У закључку је наглашено да Ајнхард дарује читаоцима књигу која чува успомене на најславнијег и највећег јунака.

2.1. Књига *Vita Karoli Magni* има тридесет и три поглавља и може да се подели на два дела. У првом делу књиге Ајнхард описује Карла Великог као владара и ратника,⁷ уз описе ратова против Саса, Лангобарда, Германа, Ба-

⁴ Валафридов увод у *Vita Karoli Magni*.

⁵ Cf. *Einhard and Notker the Stammerer: two lives of Charlemagne*, ed. Thorpe, Lewis, London, Penguin 1969, 12.

⁶ Cf. Matthias M Tischler, *Einhard's Vita Karoli: Studien zur Entstehung, Überlieferung und Rezeption*, Hahnsche Buchh, 2001, 13–19.

⁷ Описи германских ратника у књижевности средњег века доносе многе двосмислености и контрадикције. Cf. Wormald C. P., "The Uses of Literacy in Anglo-Saxon England and Its Neighbours", *Transactions of the Royal Historical Society*, 27, 1977, 100.

вараца, Словена, Нормана, итд. У другом делу књиге писац пише о томе каква је био Карло Велики када није био ратник. Ајнхард велича Карлове особине: великодушност, милостивост, осећај за уметност и естетику, осећај за васпитање деце, дарожљивост, итд. Писац описује како Карло Велики изгледа, шта воли да облачи, једе и чита. Са друге стране, Ајнхард описује и Карлову породицу, сву децу, а једно поглавље посвећује опису побуне његовог сина Пипина. Биограф пише и о томе да је пред смрт Карло Велики одредио свог наследника, затим пише о предзнацима смрти, о сахрани цара и – у посебним поглављима – доноси епитаф и Карлов тестамент.

2.2. Хроничар у првом поглављу дела говори о томе да су власт међу Меровинзима имали мајордоми, управитељи двора, а не краљеви: краљу није преостало ништа друго него да, *задовољавајући се самим краљевским именом, распуштају косе и дује браде седе на престољу и плути улоју владара...* Службу управитеља двора имали су и Карло Мартел и Пипин, већ као по наследном праву.⁸ Пипин, отац Карла Великог, и његов брат Карломан наследили су ову част од оца и поделили су је у највећој слози. Треће поглавље почиње описом давања Пипину краљевске части од стране папе,⁹ а завршава се констатацијом да је Карло Велики постављен за јединог краља пошто је његов брат Карломан после две године савладарства умро.¹⁰ Даље – у петом поглављу – Ајнхард истиче да нема података о Карловом детињству и дечаштву,¹¹ па одмах прелази на опис првог од Карлових ратова – *аквијински рат* – који је повео, иако му брат није послао обећану војну

⁸ Quo officio tum, cum Hildricus deponebatur, Pippinus, pater Karoli Regis, iam velut hereditario fungebatur... *Vita Karoli Magni*, гл. II.

⁹ Pippinus autem per auctoritatem Romani pontificis ex praefecto palatii rex constitutus... *Vita Karoli Magni*, гл. III.

¹⁰ Нетачно је Ајнхард говорио да је Карломан преузео да влада територијом којом је раније владао њихов стриц Карломан, те да је умро од болести, јер је умро под неразјашњеним околностима.

¹¹ Савремена истраживања датирају Карлов рођендан у 747. годину, три године после венчања Пипина и Бертраде. После тврдње да се ништа не зна о Карловом дечаштву неки историчари су нагађали да је Карло рођен као незаконити син, али то није утемељено на историјским изворима. Cf. Fouracre, Paul, "The Long Shadow of the Merovingians", у *Charlemagne: Empire and Society*, ed. Joanna Story, Manchester University Press 2010, 5–8. Поред тога, Џанет Нелсон истиче да је просто немогуће да Ајнхард, који је писао *Животи Карла Великог* скоро деценију после његове смрти, уз многе његове рођаке није могао да ишта сазна о његовом најранијем животу. Она наводи и то да су неки списи о Карловом животу кружили двором у том периоду, те да је немогуће да не зна да је Карло као петогодишњак, 753. године, путовао око 150 км како би видео папу Стефана који је тада посетио Франачку (*Liber Pontificalis*, гл. 25). Нелсонова је нагласила да је чудно што Ајнхард није описао однос Карла са својим родитељима, који је имао добар однос са оцем и мајком. Нелсонова се – са правом – пита да ли је мајка свом најстаријем сину била у стању да обезбеди мирно детињство. Cf. Nelson, Janet L. "Writing Early Medieval Biography", *History Workshop Journal*, 50, 2000, 131. Треба рећи да је у XVIII глави *Vita Karoli Magni* истакнуто да је Карло био привржен мајци и да са њом никада није имао неспоразуме.

помоћ.¹² Међутим, хронолошки гледано први од ратова Карла Великог био је онај против Саса. У првом од саских похода из 772. године, који ће трајати следеће три деценије, Карлова војска ће се обрачунати са паганским германским народом. Током највећег дела наведеног периода франачка војска без проблема побеђује Германе, који ће се – по одступању Карлове војске у домовину – опет побунити. Саски устанци ће трајати до 804. године, када је Карло Велики последњи пут победио германска племена. У седмом поглављу Ајнхард описује и *саксонски* или *саски райи*, који је – како писац истиче – *поново* избио после завшетка овог рата.¹³

Дакле, сам аутор је знао да је први рат Карла Великог био против Сасонаца или Саса, али ипак – из неразјашњених околности – говори прво о аквитинском, а онда и о рату против Лангобарда, па тек онда – опет – о рату против Саса.

Много делотворнији, али и краћи, био је Карлов рат против Лангобарда. Ајнхард га описује у шестом поглављу књиге. Иако је формални разлог за овај рат између 773. и 774. године било питање граница између папске државе и краља Дезидерија, односно помоћ папи Адријану,¹⁴ стварна Карлова мотивација била су Карломанова деца, која су живела у Павији и представљала опасност по његовог тек рођеног престолонаследника Карла. На крају овог поглавља, Ајнхард истиче да су из Италије протерани и Дезидерије и Адалгис, те да је сва окупирана територија враћена папи на управљање.¹⁵ Оно што је још Пипин Мали доказао, потврдио је и Карло Велики, чије две војске су 773. године с лакоћом уништиле Лангобарде, те је уследила и опсада Павије, коју Карло осваја већ следеће године. Током пада овог града деца Карловог брата, Карломана су ликвидирани, док је лангобардски краљ био поштеђен. У седмом поглављу Ајнхард – *ојетџ* – описује саски рат, односно поновни сукоб са Сасима, које том приликом приказује, као и сва племена која настанују Германију, као многобошце који поштују демоне и непријатељски су расположени према *нашој* вери и нису сматрали нечасним прекршити ни божанске, ни људске законе.¹⁶

¹² Omnium bellorum quae gessit primo Aquitanicum, a patre inchoatum, sed nondum finitum, quai cito peragi posse videbatur, fratre adhuc vivo, etiam et auxilium ferre rogato, suscepit. *Vita Karoli Magni*, гл. V.

¹³ Post cuius finem Saxonicum, quod quasi intermissum videbatur, repetitum est. *Vita Karoli Magni*, гл. VII.

¹⁴ Conpositis in Aquitania rebus eoque bello finito, regni quoque socio iam rebus humanis exempto, rogatu et precibus Adriani Romanae urbis episcopi exoratus bellum contra Langobardos suscepit. *Vita Karoli Magni*, гл. VI.

¹⁵ Finis tamen huius belli fuit subacta Italia et rex Desiderius perpetuo exilio deportatus et filius eius Adalgisus Italia pulsus et res a Langobardorum regibus ereptae Adriano Romanae ecclesiae rectori restitutaе. *Vita Karoli Magni*, гл. VI.

¹⁶ ... qui Saxones, sicut omnes fere Germaniam incolentes nationes, et natura feroces et cultui daemonum dedit nostraeque religioni contrarii, neque divina neque humana iura vel polluere vel transgredi inhonestum arbitrabantur. *Vita Karoli Magni*, гл. VII.

Ајнхард истиче чињеницу да је рат са Сасима био завршен тек када су они прихватили Хришћанство, за своју веру и крстили се.¹⁷ Тек тада су се германска племена ујединила са Францима и постали један народ. Дакле, први пут Ајнхард наглашава да је Хришћанство фактор за сједињење племена у један народ у VIII веку.

У следећем – осмом – поглављу Ајнхард истиче да је рат са Сасима избио две године пре италског рата (са Лангобардима) и да је сукоб трајао пуних тридесет и три године. Баш у том тренутку, Ајнхард описује Карла Великог као владара: *Nam rex, omnium qui sua aetate gentibus dominabantur et prudential maximus et animi magnitudine praestantissimus, nihil in his quae vel suscipienda erant vel exsequenda aut propter laborem detrectavit aut propter periculum exhorruit, verum unumquodque secundum suam qualitatem et subire et ferre doctus, nec in adversis cedere nec in prosperis falso blandienti fortunae adsentiri solebat.*¹⁸

Заслепљен краткорочним успехом у рату против Саса и потпуном и брзом победом у Италији, Карло Велики је поверовао да је непобедив и баш у том расположењу Ајнхард га описује у походу на Хиспанију (у деветом поглављу) и у односу са Баскима, који су поставили заседу на највишем брегу и напали зачеље колоне франачке војске, све побили и однели плен.¹⁹ Овај поход из 778. године, на крају, поприма неочекиване оквире. Без обзира на првобитне успехе – освајања Барселоне и Памплоне – Карлов опрез се јавља при опсади Сарагосе, града који неће да се преда пред Карловом војском. Кап која прелива чашу тада постаје вест о саској буни, после које краљ одлучује да напусти Хиспанију. У десетом поглављу Ајнхард наводи да је, приликом повратка из Хиспаније, Карло покорио Бретонце у најзападнијем делу Галије, те да је у том походу стигао чак до Рима и Капуе, да је издејствовао вазалство Беневента и да се – пун ентузијазма – вратио у Галију. У наредном поглављу, описан је рат са Баварцима, који су у савезу са Хунима. Врло је значајно и дванаесто поглавље књиге, где Ајнхард описује рат са Словенима,²⁰ за које се боре и одреди Саса. У истом поглављу писац описује Нормане и географски позиционира Словене и Естонце. Последњи од великих ратова – а Ајнхард га зове и најважнијим – Карла Великог

¹⁷ ... ut etiam cultum daemonum dimittere et Christianae religioni se subdere velle promitterent. *Vita Karoli Magni*, гл. VII.

¹⁸ *Vita Karoli Magni*, гл. VIII.

¹⁹ Пре одласка Карло уништава зидове баскијске престонице Памплоне. У највећој битки овога рата Баски уништавају један број одреда франачке војске. Међу погинулима су се нашли Анслемо, управитељ двора, и бретонски гроф Роланд. Тај пораз је на неко време смирио освајачке амбиције Карла Великог, који се тада окреће организацији свога великог краљевства. *Vita Karoli Magni*, гл. IX.

²⁰ ... Sclavis qui nostra consuetudine Wilzi, proprie vero, id est sua locutione, Welatabi dicuntur, bellum inlatum est... *Vita Karoli Magni*, гл. XII.

почиње 788. године када *Авари или Хуни* пљачкају франачку источну Италију. Овај рат – описан у тринаестом поглављу – трајаће десетак година, не толико због противничке војне снаге, него због честих одлазака франачких одреда да гуше саске буне. Карло Велики је у овом рату учествовао само једном и то у походу на Панонију.²¹ Ајнхард сведочи да је у овом рату много крви проливано, па је Панонија остала пуста и без становника, а место где је био каганов двор остало је тако празно и сабласно – *иако да се није видело да су њу живели људи*.²² После овог рата Франачка држава се обогатила, а у двору се изненада нашло много сребра и злата, јер су из битака однели велики, драгоцен плен, за који се – како Ајнхард наглашава – са правом могло рећи да су Франци праведно отели Хунима оно што су пре Хуни неправедно отели другим народима.²³ Коначном победом Карла Великог, његова држава се, после анексије вазалне Баварске (788) чији је владар Геролд страдао на страни Франачке државе у рату са Хунима, простирала од Дунава до Атлантског океана и од Барселоне до Балтичког мора. На том подручју једини покушај озбиљне франачке буне је био онај из 792. године када је, Карлов син, Пипин покушао да свог оца свргне са власти државним ударом. Последњи рат Карло Велики је предузео против Нормана – које Ајнхард зове Данцима – и који су прво били незнатно значајни гусари, а затим су са обогашеном и увећаном флотом пустошили обале Галије и Германије.²⁴ Нормански краљ Годфрид је сањао да загосподари севером континенталне Западне Европе, те се хвалио да ће са огромном војском освојити Ахен, али га је пре тога убила властита гарда.

Петнаесто поглавље је својеврсни закључак првог дела књиге, у коме се сумирају сви ратови Карла Великог које је водио за четрдест и седам година своје владавине; на том месту су наведене све земље којима Карло Велики влада: оно што је наследио јесте део Галије између река Рајне и Лоаре и између океана и Балеарског мора, део Германије који су насељавали Источни Франци, а који је смештен између Саксоније и река Дунава и Рајне, а затим и области које је освојио: Аквитанију, Гаскоњу и ланац Пиринеја и земљу све до реке Ебре која извире код Наваре, читаву Италију, све до доње Кала-

²¹ Unam tamen pre se in Pannoniam – nam hanc provintiam ea gens tum incolebat – expeditionem fecit... *Vita Karoli Magni*, гл. XIII.

²² Quot proelia in eo gesta, quantum sanguinis effusum sit, testatur vacua omni habitatore Pannonia et locus in quo regia kagani erat ita desertus, ut ne vestigium quidem in eo humanae habitationis appareat. *Vita Karoli Magni*, гл. XIII.

²³ Neque ullum bellum contra Francos exortum humana potest memoria recordari, quo illi magis ditati et opibus aucti sint. Quippe cum usque in id temporis poene pauperes viderentur, tantum auri et argenti in regia repertum, tot spolia pretiosa in proeliis sublata, ut merito credi posit hoc Francos Hunis iuste eripuisse, quod Huni prius aliis gentibus iniuste eripuerunt. *Vita Karoli Magni*, гл. XIII.

²⁴ Ultimum contra Nordmannos qui Dani vocantur, primo pyratice exercentes, deinde maiori classe littora Galliae atque Germaniae vastantes... *Vita Karoli Magni*, гл. XIV.

брије, где је граница између Грка и Беневента, затим Саксонију, обе Паноније и Дакију, али и Истру и Далмацију. Покорио је сва варварска племена која су настањивала Германију – између реке Рајне и Висле и Дунава, и која су била по језику слична, али по својим обичајима и ношњи веома различита: Велатабе, Србе, Бодриће и Чехе.²⁵

2.3. Ако је први део књиге колико-толико хронолошки коректан, у другом делу књиге су дати Ајнхардови осврти на различите теме. У шеснаестом поглављу описана су пријатељства Карла Великог и Алфонса, краља Галиције, и Харуна, персијског краља;²⁶ а затим је дат и његов однос са

²⁵ Quibus regnum Francorum, quod post patrem Pippinum magnum quidem et forte suscepterat, ita nobiliter ampliavit, ut poene duplum illi adiecerit. Nam cum prius non amplius quam ea pars Galliae, quae inter Rhenum et Ligerem oceanumque ac mare Balearicum iacet, et pars Germaniae, quae inter Saxoniam et Danubium Rhenumque ac Salam fluvium, qui Thuringos et Sorabos dividit, posita a Francis qui Orientales dicuntur incolitur, et praeter haec Alamanni atque Baiuarii ad regni Francorum potestatem pertinerent: ipse per bella memorata primo Aquitaniam et Wasconiam totumque Pyrinei montis iugum et usque ad Hiberum amnem, qui apud Navarros ortus et fertilissimos Hispaniae agros secans sub Dertosae civitatis moenia Balearico mari miscetur; deinde Italiam totam, quae ab Augusta Praetoria usque in Calabriam inferiorem, in qua Graecorum ac Beneventanorum constat esse confinia, decies centum et eo amplius passuum milibus longitudine porrigitur; tum Saxoniam, quae quidem Germaniae pars non modica est et eius quae a Francis incolitur duplum in late habere putatur, cum ei longitudine possit esse consimilis; postquam utramque Pannoniam et adpositam in altera Danubii ripa Daciam, Histriam quoque et Liburniam atque Dalmaciam, exceptis maritimis civitatibus, quas ob amicitiam et iunctum cum eo foedus Constantinopolitanum imperatorem habere permisit; deinde omnes barbaras ac feras nationes, quae inter Rhenum ac Visulam fluvios oceanumque ac Danubium positae, lingua quidem poene similes, moribus vero atque habitu valde dissimiles, Germaniam incolunt, ita perdomuit, ut eas tributarias efficeret; inter quas fere praecipuae sunt Welatabi, Sorabi, Abodriti, Boemani - cum his namque bello conflixit -; ceteras, quarum multo maior est numerus, in deditionem suscepit. *Vita Karoli Magni*, gl. XV.

²⁶ Харун ел Рашид је био пети и најпознатији абасидски калиф. Владао је од 786. до 809, и његова владавина је остала позната по научном, културном, уметничком и верском напретку, те због тога можемо да кажемо да је био истомишљеник са Карлом Великим, јер овај био иницијатор *каролинске ренесансе* у Западној Европи. Као веома млад почео је да се сукобљава са Византијом, а од 791. до 806. године водио је рат са византијским царевима из којег је изашао као победник. Дугогодишње ратове – са друге стране – Карло је водио са Саксонцима, које је такође на крају победио. Харун ел Рашид је у 23. години живота постављен за гувернера Јерменије, Азербејџана, Египта, Сирије и Туниса. Своју владавину је започео постављањем способних управитеља области, који су бринули о калифату. Изградио је палату у Багдаду, где је сместио свој двор и живео у великом сјају, са свитом од преко стотину дворјана и робова. Слично је учинио и Карло Велики када је у Ахену саградио дворски комплекс са Богородичином Црквом. Као владар, Харун је био веома брижан и праведан. Понекад је прерушен ишао по улицама и базарима Багдада ослушкујући да ли је народ задовољан његовом владавином. У ово време Багдад је био чувен по својим школама и учитељима. И поред ратова, нашао је времена да подстиче науку и уметност, повезујући персијске, грчке, арапске и индијске утицаје. Багдад је постао светски центар за многе науке, а посебно за астрономију, математику, географију, медицину, право и философију. Такође је и Карло Велики сакупио интелектуалце из Западне Европе и на свом двору у Ахену установио веома поштовану дворску школу, са англо-саксонским и римским утицајима. Cf. Einhard and Notker the Stammerer, *Two Lives of Charlemagne*, превео Lewis Thorpe, Penguin,

константинопољским царевима Никифором,²⁷ Михилом и Лавом. Посебно је истакнуто Карлово пријатељство са краљевима са Британског острва,²⁸ које је богатим даровима учинио да га беспоговорно слушају, а они су себе називали Карловим слугама.²⁹ Ајнхард каже да постоје писма који су острвски краљеви слали Карлу и да се из њих може увидети пријатељски однос према цару.³⁰ У седамнаестој глави говори се о градитељству Карла Великог и посебно се истичу Богородичин храм у Ахену, мост код Мајнца и палате код Мајнца и Нијмегена; а посебно је описана франачка морнарица. У наредној глави Ајнхард именује све жене Карла Великог, што званичне, што наложнице; истиче да је Карло био ожењен Дезидеријевом ћерком, коју је отерао, а затим за жену узео, Германку, Хилдегарду, која је родила тројицу синова: Карла, Пипина и Лудовика; и три кћери: Теодераду, Хил-

Harmondsworth, 1977. Занимљива је и легенда, која није потврђена ни једним историјским извором (макар у једној назнаци у некој хроници, аналу, итд.) да је Харун Карлу Великом даривао оргуље. Та легенда је кружила после Карлове смрти, али никада није потврђена. Хелен Робинс Битерман се, половином XX века, потрудила да анализира све историјске изворе о том питању и дошла је до закључка да Харун ел Рашид није поклатио оргуље Карлу Великом. Robbins Bittermann, Helen, "Hārūn Ar-Rashid's Gift of an Organ to Charlemagne", *Speculum*, 4, 2, 1929, 215–217.

²⁷ Са Карлом Великим византијски цар Никифор склопио је 803. године споразум, али није признавао да је Карло Велики – цар. Односи међу њима су се погоршали и дошло је до рата – од 806. до 810. године – због Венеције. Никифор је 807. угушио млетачку побуну, али имао је велике губитке у сукобу са Францима. Конфликт се решио тек након Никифорове смрти, када су Венеција, Истра, обала Далмације и јужна Италија припали Истоку, а Рим и Равена су припали Западу. Са друге стране, Никифор је ратовао са Харуном ел Рашидом, јер је одбио да му плаћа данак који је царица Ирина обећала калифу.

²⁸ Карло Велики је из Франачке видео у Енглеској само двојицу владара: Етелреда у Нортамбрији (на северу) и Офу, који је владао централним и јужним острвским пределима. Управо та чињеница указује на односе континенталног дела Западне Европе са Енглеском, односно Британским острвом, у VII и VIII веку, а можда и раније. Гледајући само јужне територије Енглеске, политичком сценом доминирају двојица владара Мерсије – Етелбалд и Офа. Иако су углавном представљани као пријатељи Цркве, Хант каже да су обојица нанели зло Цркви. Cf. Hunt, William. *The English Church: From Its Foundation to the Norman Conquest*, Rev. 1901. Reprint. London: Forgotten Books, 2013, 230. Треба споменути добар однос Офе, краља Мерсије (централни део Британског острва, односно Англо-саксонске Енглеске) и Карла Великог у осмој и деветој деценији VIII века. Односи између два двора – Франачког и Мерсијског – потврђени су и на новчаним јединицама, јер је Офин новац кован према моделу Пипина и Карла Великог. Cf. C. E. Blunt & M. Dolley, "A Gold Coin Of The Time Of Offa", *The Numismatic Chronicle*, 1968, Volume VIII, Seventh Series, 151–160. Архиепископ кентербериски Јенберт је био у вези са клиром у Паризу, те је имао на уму да ако Карло Велики походи Острво заузме Кентербери. Сајмон Кинес верује међутим да је Јенбертов план био и да Офа заједно са Карлом свргне папу Адријана I. Cf. Witney, K. P. "The Period of Mercian Rule in Kent, and a Charter of A. D. 811", *Archæologia Cantiana* CIV, (1987), 89.

²⁹ *Epistolae Karolini aevi*, Tomus II, MGH, ed. Ernst Dümmler, писма 85 и 87.

³⁰ Scottorum quoque reges sic habuit ad suam voluntatem per munificentiam inclinatos, ut eum numquam aliter nisi dominum seque subditos et servos eius pronuntiarent. Extant epistolae ab eis ad illum missae, quibus huiusmodi affectus eorum erga illum indicatur. *Vita Karoli Magni*, гл. XVI.

труду и Ротаиду. Био је ожењен и Фастрадом, која је утицала да Карло буде окрутнији у решавању проблема у царству; и Аламанком, Лиутгардом.³¹ Уз то, Ајнхард наводи да је имао и четири наложнице. Следећа глава доноси опис односа Карла Великог према својој деци и његов осећај за васпитање.³² На ову главу се надовезује посебни одељак у коме биограф извештава о покушају побуне, односно државног удара, његовог сина Пипина, коју је Карло открио и осујетио, а свог сина је замонашио.³³ У двадесет и првом – најкраћем – поглављу које својим садржајем овде не припада, Ајнхард говори о Карловој великодушности и о добром односу према странцима.

2.4. Иако од почетка списка Ајнхард не наводи ни један библијски цитат, а ни алузију на догађај или личност из Светог Писма, ипак су поглавља која описују физички изглед Карла Великог коначан раскид са ранијим предањем, односно писањем биографија које су биле надахнуте и испуњене цитатима из Светог Писма.³⁴ Зато, истичемо двадесет и друго поглавље, које доноси физички опис цара,³⁵ уз навођење вештина које је он знао: јахање, пливање, лов, а затим – у двадесет и трећем поглављу – говори се о томе шта је цар волео да облачи: франачку ношњу, ланену кошуљу, тунику и панталоне, огртао се модрим плаштом и увек је имао припасан мач.³⁶ Ајнхард у наредном поглављу говори о Карловом понашању и описује шта је

³¹ Хилдегарда је била швапског рода и отменог племићког порекла: ...Hildigardam de gente Suaborum praecipuae nobilitatis feminam in matrimonium accepit... *Vita Karoli Magni*, гл. XVIII.

³² Filiorum ac filiarum tantam in educando curam habuit, ut numquam domi positus sine ipsis caenaret, numquam iter sine illis faceret... *Vita Karoli Magni*, гл. XIX.

³³ Quem post fraudem detectam et damnationem coniatorum detonsum in coenobio Prumia religiosae vitae iamque volentem vacare permisit... *Vita Karoli Magni*, гл. XX.

³⁴ Овде се првенствено наводи Беда Венерабилис који је краља Освлада описао библијским стилем и са много цитата из Светог Писма, а са друге стране – читав Бедин опус има у својој потки Свето Писмо, како садржински, тако и структурално. Уз Беду као несумњиви пример треба споменути и Едија Стефана, Бонифација, итд.

³⁵ Карло Велики је био крупан и снажан, висок ... Чело му је било заобљено, очи врло велике и живахне, нос већи од просечног, коса седа и лепа, лице ведро... Зато је, или како седи или како стоји, деловао врло ауторитативно и достојанствено... Ход му је био чврст, а читаво држање тела мужевно. Имао је јасан глас... (Corpore fuit amplo atque robusto, statura eminenti, quae tamen iustam non excederet - nam septem suorum pedum proceritatem eius constat habuisse mensuram -, apice capitis rotundo, oculis praegrandibus ac vegetis, naso paululum mediocritatem excedenti, canitie pulchra, facie laeta et hilari. Unde formae auctoritas ac dignitas tam stanti quam sedenti plurima adquirebatur; quamquam cervix obesa et brevior venterque proiectior videretur, tamen haec ceterorum membrorum celabat aequalitas. Incessu firmo totaque corporis habitudine virili; voce clara quidem, sed quae minus corporis formae conveniret.) *Vita Karoli Magni*, гл. XXII.

³⁶ Vestitu patrio, id est Francico, utebatur. Ad corpus camisam lineam, et feminalibus lineis induebatur, deinde tunicam, quae limbo serico ambiebatur, et tibialia; tum fascioli crura et pedes calciamentis constringebat et ex pellibus lutrinis vel murinis thorace confecto umeros ac pectus hieme muniebat, sago veneto amictus et gladio semper accinctus, cuius capulus ac balteus aut aureus aut argenteus erat. *Vita Karoli Magni*, гл. XXIII.

волео да једе; а посебно је истакнуто да је уживао да чита дела Блаженог Августина, посебно *О Држави Божијој*.³⁷ Двадесет и пето поглавље говори о Карловом интересовању за језике, уз посебан акценат на чињеницу да је он научио латински и грчки језик, а да га је највише занимала граматика, коју је слушао од ђаконa Петра из Пизе.³⁸ Алкуин му је био учитељ из осталих научних дисциплина. Није био писмен, покушавао је да научи да пише, али, како Ајнхард каже, слабо је успевао тај посао, погрешно постављен и касно започет.³⁹

Од двадесет и другог до двадесет и петог поглавља Ајнхард је дао укупни опис Карла Великог и тих неколико поглавља може да се посматра као једна подцелина у оквиру другог дела књига. Иначе је дело написано у атмосфери која није била карактеристична за време у коме је спис настао. Међутим, ратнички менталитет Германа у том контексту је надишао и превазишао библијски дух који је провејавао свим делима пре Ајнхарда. Управо је тај германски етос изменио и нека хришћанска начела, па је као такав успео да новообраћене Германе претвори у борце за веру и борце за опипљиво и физичко Царство Небеско. У античком свету Јудеји су очекивали Месију са мачем, Онога који ће доћи и који ће им подредити сва околна племена, а у средњем веку су Германи поставили сличне постулате живота и вере – да ће цар који буде опонашао Месију с мачем, али тако да сви поробљени народи – милом или силом – прихвате Хришћанство – постати владар Царства Небеског, али које ће бити на земљи. У описаном делу књиге *Живот Карла Великог* говори о цару са мачем, који је живи ратник, који зна многе вештине, али који поштује хришћанску веру и намеће је свим поробљеним народима. Хришћанску веру је Карло поштовао од детињства и био је веома побожан, па је зато сазидао велелепан Храм у Ахену.⁴⁰ У овом спису се – ипак – изгубио библијски ум који је до IX века инспирисао агиографе, те је на тај начин направљена својеврсна дистанца од светоотачког предања, те је хришћанска вера постала вера победника и вера која потврђује победу, која на земљу доноси Царство Божије – у овом случају, била је то Карлова *Франачка држава*.

³⁷ Legebantur ei historiae et antiquorum res gestae. Delectabatur et libris sancti Augustini, praecipueque his qui de civitate Dei praetitulati sunt. *Vita Karoli Magni*, гл. XXIV.

³⁸ Erat eloquentia copiosus et exuberans poteratque quicquid vellet apertissime exprimere. Nec patrio tantum sermone contentus, etiam peregrinis linguis ediscendis operam impendit. In quibus Latinam ita didicit, ut aequae illa ac patria lingua orare sit solitus, Grecam vero melius intellegere quam pronuntiare poterat. *Vita Karoli Magni*, гл. XXV.

³⁹ Temptabat et scribere tabulasque et codicellos ad hoc in lecto sub cervicalibus circumferre solebat, ut, cum vacuum tempus esset, manum litteris effigiendis adsuesceret, sed parum successit labor praeposterus ac sero inchoatus. *Исто*.

⁴⁰ Religionem Christianam, qua ab infantia fuerat inbutus, sanctissime et cum summa pietate coluit, ac propter hoc plurimae pulchritudinis basilicam Aquisgrani extruxit auroque et argento et luminaribus atque ex aere solido cancellis et ianuis adornavit. *Vita Karoli Magni*, гл. XXVI.

2.5. У двадесет и шестом поглављу дат је опис Карловог интересовања за Хришћанство и његове реформе богослужења – *Legendi atque psallendi disciplinam diligentissime emendavit*;⁴¹ затим – у следећој глави – описани су Карлова милостиња и дарезљивост,⁴² а посебно је истакнуто колико је он поштовао Цркву Светог Петра у Риму, чије је ризнице *одојати*. У двадесет и осмом поглављу описана је велика помоћ коју је Карло пружио папи Лаву, али и учврстио уздрмани положај Цркве у Риму и баш тада примио титулу императора и августа: *Quo tempore imperatoris et augusti nomen accepit*.⁴³ У следећој глави описане су неуспели покушаји царевих реформи у законодавству, али и нови називи⁴⁴ за месеце и ветрове, које је он иницирао.⁴⁵ Ова четири поглавља говоре о Карловом односу према Цркви Христовој и о његовим реформама, па могу да се сматрају – такође – посебном подцелином у другом делу књиге.

2.6. У тридесетој глави Ајнхард говори да је Карло Велики одредио свог наследника на сабору, који је уприличен над његовим одром,⁴⁶ те да се при-

⁴¹ Исто.

⁴² Даривање је у каролиншком периоду било врло распрострањен обичај. Франачки великаши су међусобно поклањали оружје, коње, итд, а затим и једном годишње цару, односно врховном владару. Са друге стране, владар је поклањао црквама и манастирима поседе, књиге, разне друге привилегије. Обичај је био толико цењен да су и у различитим анализама записивани дарови који су били даривани владару и обласним великашима. Cf. Curta, Florin, “Merovingian and Carolingian Gift Giving”, *Speculum*, 81, 3, 2006, 698–699.

⁴³ *Vita Karoli Magni*, гл. XXVIII. У том поглављу Ајнхард пише да је тада био празник – Божић – и да не би ни отишао у Цркву да је знао да ће га папа крунисати. Описана скромност није тачна, јер се зна да је Карло припремао обред крунисања и од папе раније тражио да га крунише. Папа Лав III је крунисао за цара Карла Великог, на Божић 800. године. Cf. Thomas F. X. Noble, *The Republic of St. Peter: The Birth of the Papal State, 680–825*. University of Pennsylvania Press 2011, 173. У истом поглављу Ајнхард истиче да су источно-римски цареви били озлојеђени, али да је новокрунисани цар прихватао њихову љубомору стрпљиво и њихов инат је превазилазио великодушношћу: слао је на Исток посланства, а у писмима која су посланици носили називао је источне царева – браћом.

⁴⁴ Ајнхард је нагласио ове реформе Карла Великог, јер су имале за циљ да се у Франачкој држави учврсти Хришћанство. Ломећи везе календара који је у употреби у Франачкој са паганским богослужењима, Ајнхард је супротставио нова имена са претходним именима која су била полуварварска, али и полулатинска. На тај начин писац подржава реформе које су у складу са хришћанским еланом мисионарења међу паганским германским (варварским) племенама. Нова франачка литература је достигла нови, виши, ниво у односу на латиноварварске заостатке на просторима које је освајао Карло Велики. Cf. Jones W. R., “The Image of the Barbarian in Medieval Europe”, *Comparative Studies in Society and History*, 13, 4, 1971, 389.

⁴⁵ *Et de mensibus quidem Ianuarius uuintarmanoth, Februarium hornung, Martium lenzinmanoth, Aprilem ostarmanoth, Maium uuinnemanoth, Iunium brachmanoth, Iulium heuuiமான, Augustum aranmanoth, Septembrem uuitumanoth, Octobrem uuindumemanoth, Novembrem herbistmanoth, Decembrem heilagmanoth appellavit... Ventis vero hoc modo nomina inposuit, ut subsolanum vocaret ostroniuuaint, eurum oostsundroni, euroausturm sundostroni, austrum sundroni, austroafricum sunduuestroni, africum uuestsundroni, zefyrum uueststroni, chorum uuestnordroni, circium norduuestroni, septentrionem nordroni, aquilonem nordostroni, vulturnum ostnordroni. *Vita Karoli Magni*, гл. XXIX.*

⁴⁶ ...congregatis sollempniter de toto regno Francorum primoribus, cunctorum consilio consortem sibi totius regni et imperialis nominis heredem constituit... *Vita Karoli Magni*, гл. XXX.

честио и у седамдесет и другој години живота умро, 28. јануара у 9 часова.⁴⁷ У следећем поглављу описана је сахрана цара Карла Великог,⁴⁸ а посебна важност дела огледа се и у томе што је дат епитаф са Карловог споменика: *Под овим каменом лежи тело Карла, великог и правоверног цара. Он је Франачко краљевство славно проширио и срећно у њему владао четрдесет и седам година. Умро је као седамдесетогодишњак, Лета Господњеј 814, индикција седмој, 28. јануара.*⁴⁹ И сам епитаф је потпуно профан и у њему нема библијског, односно религијског призива, већ је дата пука фактографија. У тридесет и другој глави дати су предзнаци смрти Карла Великог (описан је догађај када је метеор пролетео и када је Карло пао са коња, затим када је муња ударила у Ахен и затрела Богородичину Цркву).⁵⁰ Тридесет и трећа глава доноси интегрални Карлов тестамент, који је сачињен и обнародован три године пре његове смрти (811). Тестамент почиње речима: *У име Господа Бога Свемоћућег Оца и Сина и Духа Светијога,*⁵¹ који показују озбиљност задатка који је био стављен пред сведоке писања тестаментa; а завршава се сведочанством да се Лудовик, Карлов наследник,⁵² побринуо да све савесно изврши, колико је могло брже после очеве смрти.⁵³

3. Циљ Ајнхардовог дела *Vita Karoli Magni* није била самопромоција, могућа због тога што је аутор био царев лични пријатељ и сведок многих догађаја описаних у његовом житију; већ само опис личности Карла Великог, тако да су дескрипције битака, царевих синова, војних заповедника, итд. само у служби величања царевих добрих дела и величанствених победа на бојном пољу.

⁴⁷ ...sacra communionem percipere, decessit, anno aetatis suae septuagesimo secundo et ex quo regnare coeperat quadragesimo septimo, V. Kalendas Februarii, hora diei tertia. *Vita Karoli Magni*, гл. XXX.

⁴⁸ Corpus more sollemni lotum et curatum et maximo totius populi luctu ecclesiae inlatum atque humatum est. Dubitatum est primo, ubi reponi deberet, eo quod ipse vivus de hoc nihil praesepisset. *Vita Karoli Magni*, гл. XXXI.

⁴⁹ SUB HOC CONDITORIO SITUM EST CORPUS KAROLI MAGNI ATQUE ORTHODOXI IMPERATORIS, QUI REGNUM FRANCORUM NOBILITER AMPLIAVIT ET PER ANNOS XLVII FELICITER REGIT. DECESSIT SEPTUAGENARIUS ANNO DOMINI DCCCXIII, INDICTIONE VII, V. KAL. FEBR. *Vita Karoli Magni*, гл. XXXI.

⁵⁰ Описани догађаји окарактерисани су као предзнаци за Карлову смрт, али су – у односу на агиографску књижевност VIII века у Западној Европи – више сујеверни и пагански, него што имају хришћанске елементе. Јесте да је Халејева комета истакнута и у Бединој *Историји англо-саксонске Цркве у Енглеској*, али уз библијске цитате и примере аналогне опису англо-саксонских краљева потпуно је другачије представљен астрономски догађај у Ајнхардовом делу.

⁵¹ *Vita Karoli Magni*, гл. XXXIII.

⁵² После смрти Карла Великог (814) на престо је дошао његов син Лудовик Побожни, а већ после три године царство се дели између Лудовикових синова: Пипина, Лудовика и Лотара. Пошто се у Лудовиковом другом браку родио Карло Телави, долази до сукоба и бројних подела царства, који ће бити окончани Верденским уговором (843). Једин, *Velika povijest Crkve*, III/1, Krscanska sadasnjost, Zagreb 2001, 116–142.

⁵³ *Vita Karoli Magni*, гл. XXXIII.

Из Ајнхардовога предговора се види да је приликом писања Карлове биографије користио класично дело, Светонијев спис – *De vita Caesarum*.⁵⁴ Анализом текста може да се утврди и да је Ајнхард имао непосредне делове које је преузео из поменутог Светонијевог дела, а посебно у опису физичког изгледа у духу античких писаца. Метју Инес наводи да је Ајнхардов опис Карла Великог уствари мешавина Светонијевог описа Тиберијевог тела, Нероновог врата, Титовог стомака, Августових добрих телесних пропорција, мешавина Тиберијевих и Цезарових очију, Клаудијевих зуба, части и достојанства, али и осећаја за облачење.⁵⁵

Историчари нису сложни о питању датовања списка, а дилема постоји због писама игумана Лупуса (који писање дела ставља у период 829–836. године) и због назнака да је Ајнхард могао да пише то дело после одласка из Ахена (830–839. године). Лупус је истакао да се Ајнхард образовао у манастиру Фулди, у чијој је књијници био и рукопис Светонијевог дела *De vita Caesarum*, који је био узор за писање дела *Vita Karoli Magni*.⁵⁶

Ајнхардов животопис Карла Великог извршио је веома велики утицај у каснијој средњовековној европској књижевности. Њиме је најпре обновљена античка књижевна врста која је, до тада, била заборављена. Премда је овим веома важан део античке књижевне баштине поново стекао право грађанства у европској цивилизацији, Ајнхардов спис је остварио утицај тиме што је сам служио као узор следећим генерацијама историчара и писаца житија. Ајнхард је имао необично добро образовање за раздобље у којем је живео и радио. Милош Антоновић наводи да је *каролиншка ренесанса* почела да даје своје плодове управо захваљујући Ајнхарду.⁵⁷

Закључак – Ајнхардов спис о животу Карла Великог јесте био прекретница у историји књижевности и политичкој историји, јер је написан из другог аспекта него што су претходне генерације писале о својим јуна-

⁵⁴ *Medieval Latin: An Introduction and Bibliographical Guide*, ed. Frank Anthony, Carl Mantello, A. G. Rigg, The Catholic University of America Press 1996, 612. Интелектуалци у доба каролиншке ренесансе преузимају класична дела за узор, те поред Светонија, користе и Овидија, Вергилија, Хорација и многе друге. Цицерон ће бити највећи узор међу средњовековном интелектуалном елитом, а његова философска и реторичка дела биће најчешћи узор за писање нових књига.

⁵⁵ Физички атрибути краљева били су манир књижевности у периоду раног средњег века, с тим што Ајнхард користи римско-империјалне обрасце како би направио дистанцу од манира тог доба и пришао књижевној врсти из Антике. Инес Метју наводи да је Ајнхард имао у виду и Сидонијев (Аполинарије Сидоније, V век) опис Теодориха јер Ајнхардов Карло Велики има округлу главу налик Теодориховој. Cf. Innes Matthew, “The Classical Tradition in the Carolingian Renaissance: Ninth-Century Encounters with Suetonius”, *International Journal of the Classical Tradition*, 3, 3, 1997, 269.

⁵⁶ Innes Matthew, *нав. дело*, 281.

⁵⁷ Cf. Антоновић, Милош, *Наративни извори за историју Европе, средњи век*, Утопија, Београд 2007, 17.

цима, владарима, светитељима,... Међутим, када се дубље сагледа овај спис, може се закључити да ово дело рефлектује и промену етоса која је настала у доба Каролинга, зато што је Карло Велики реформама и подстицајем каролиншке ренесансе утицао на другачије образовање младих генерација. Опис Карла Великог, који је више антички него раносредњовековни, усмерио је будуће историчаре и панегиричаре да другачије сагледавају личности владара и по страни оставе диглијски ум, који је од настанка Јеванђеља, па све до иконоборачке кризе, био извор свих житија и светоотачких списа.

Извори

Scriptores rerum Germanicarum in usum scholarum ex Monumentis Germaniae historicis (SRG), Einhardi Vita Karoli Magni, ed. G. Waitz Hannover, Hahn 1905.

Liber Pontificalis

Einhard and Notker the Stammerer, *Two Lives of Charlemagne*, превео Lewis Thorpe, Penguin, Harmondsworth, 1977.

Литература

Антоновић, Милош, *Наративни извори за историју Европe, средњи век*, Утопија, Београд 2007.

C. E. Blunt & M. Dolley, "A Gold Coin Of The Time Of Offa", *The Numismatic Chronicle*, 1968, Volume VIII, Seventh Series Favier, Jean, *Charlemagne*, Fayard, Paris 1999, 8.

Curta, Florin, "Merovingian and Carolingian Gift Giving", *Speculum*, 81, 3, 2006.

Fouracre, Paul, "Merovingian History and Merovingian Hagiography", *Past & Present*, 127, 1990, 6.

Fouracre, Paul, "The Long Shadow of the Merovingians", у *Charlemagne: Empire and Society*, ed. Jedin, Hubert, *Velika povijest Crkve*, III/1, Krscanska sadasnjust, Zagreb 2001.

Joanna Story, Manchester University Press 2010.

Jones W. R., "The Image of the Barbarian in Medieval Europe", *Comparative Studies in Society and History*, 13, 4, 1971.

Hunt, William. *The English Church: From Its Foundation to the Norman Conquest*, Rev. 1901. Reprint. London: Forgotten Books, 2013.

Innes Matthew, "The Classical Tradition in the Carolingian Renaissance: Ninth-Century Encounters with Suetonius", *International Journal of the Classical Tradition*, 3, 3, 1997.

Medieval Latin: An Introduction and Bibliographical Guide, ed. Frank Anthony, Carl Mantello, A. G. Rigg, The Catholic University of America Press 1996.

Nelson, Janet L. "Writing Early Medieval Biography", *History Workshop Journal*, 50, 2000.

Robbins Bittermann, Helen, "Hārūn Ar-Rashīd's Gift of an Organ to Charlemagne", *Speculum*, 4, 2, 1929.

Thomas F. X. Noble, *The Republic of St. Peter: The Birth of the Papal State, 680–825*. University of Pennsylvania Press 2011.

- Witney, K. P. "The Period of Mercian Rule in Kent, and a Charter of A. D. 811", *Archæologia Cantiana* CIV, 1987.
- Wormald C. P., "The Uses of Literacy in Anglo-Saxon England and Its Neighbours", *Transactions of the Royal Historical Society*, 27, 1977.

Description of Charlemagne in Einhard's *Life of Charlemagne*

By reading of Einhard's *Vita Karoli Magni* we tried to point out all the characteristics of the Frankish emperor, whose philosophy of life and work changed Western Europe. This book is very valuable for political and history of the Church in their home territory, ruled by Charlemagne, and is in itself very significant for initial research of personality of the Emperor. Relationship between the author of the book and the Emperor is very interesting for research, so that this work can serve as an initial to a broader understanding of the historical context and analysis of the functioning of the Emperor Charlemagne in the expanding the territory of the Frankish state, compared with the Church of Rome and also, the creation of a new mentality in Germans in the Middle Ages.

Einhard's record of the life of Charlemagne is a milestone in the history of literature and political history, because it was written in such different manner than the works from previous generations that wrote about their heroes, rulers, saints, ... However, when you look deeper into this book, it can be concluded that this work reflects a change in the ethos that emerged Germans during the Carolingian, because of Charlemagne reforms and the Carolingian Renaissance, which made different the education of younger generations. Description of Charlemagne who is more ancient than medieval, directed the future historians and panegyrics to perceive different personalities of a ruler aside the biblical mind, which is from the time of the Gospel until the Iconoclastic crisis.

Keywords: Charlemagne, Einhard, *Vita Karoli Magni*